

Взаємозв'язок факторів підвищення прибутковості діяльності підприємств машинобудування

Досліджено структуру механізму управління прибутком підприємств машинобудування. Встановлено резерви збільшення прибутковості з метою забезпечення постійної платоспроможності машинобудівного підприємства. Виокремлено методи планування прибутку підприємств машинобудування. Здійснено аналіз фінансових результатів підприємств України до оподаткування за видами промислової діяльності. Запропоновано систему управління фінансовими результатами підприємств машинобудування, яка забезпечуватиме активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства.

Ключові слова: прибуток, резерви, фактори, умови, собівартість, управління, планування, інвестиції, рентабельність, витрати, амортизація.

Исследована структура механизма управления прибылью предприятий машиностроения. Установлены резервы увеличения прибыльности с целью обеспечения постоянной платежеспособности машиностроительного предприятия. Выделены методы планирования прибыли предприятий машиностроения. Осуществлен анализ финансовых результатов предприятий Украины до налогообложения по видам промышленной деятельности. Предложена система управления финансовыми результатами предприятий машиностроения, которая будет обеспечивать активный системный поиск возможностей дальнейшего развития предприятия.

Ключевые слова: прибыль, резервы, факторы, условия, себестоимость, управление, планирование, инвестиции, рентабельность, расходы, амортизация.

The structure of mechanism of management of enterprises of engineer an income is investigational. Backlogs of increase of profitability are set with the aim of providing of permanent solvency of machine-building enterprise. The methods of planning of income of enterprises of engineer are distinguished. The analysis of financial results of enterprises of Ukraine is carried out to taxation after the types of industrial activity. Control system by the financial results of enterprises of engineer is offered, which will provide the active system search of possibilities of further development of enterprise.

Keywords: income, backlogs, factors, terms, prime price, management, planning, investments, profitability, charges, depreciation.

Постановка проблеми. Глибокі перетворення, що відбуваються в економіці держави і світовій економіці в цілому,

сприяють максимальній мобілізації внутрішніх резервів на мікро- та макрорівні суб'єктів господарювання. Для їхнього ефективного функціонування в умовах ринкових відносин найбільше значення має виявлення резервів збільшення обсягу продукції, зниження її собівартості та, відповідно, збільшення обсягів продажу і прибутків підприємств.

Процес управління прибутком машинобудівного підприємства має базуватися на визначеному керівництвом підприємства механізмі з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. У структуру такого механізму управління прибутком мають входити такі елементи:

- внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування;
- розподіл і використання прибутку підприємства;
- ринковий механізм регулювання формування і використання прибутку підприємства;
- державне правове і нормативне регулювання питань формування і розподілу прибутку підприємства;
- механізм внутрішнього регулювання, що формується в рамках самого підприємства, відповідно регламентуючи ті або інші оперативні управлінські рішення з питань формування, розподілу і використання прибутку.

Зокрема, низка цих аспектів може регламентуватися вимогами статуту підприємства. Окремі з них можуть регулюватися цільовою політикою управління прибутком, що формується на підприємстві.

Крім того, на підприємстві може бути розроблено і затверджено систему внутрішніх нормативів і вимог з питань формування, розподілу і використання прибутку.

Мета статті. У процесі управління формуванням прибутку підприємствами машинобудівного комплексу вирішуються два основних завдання:

- 1) підвищення загального розміру прибутку у процесі його формування;
- 2) ефективний розподіл отриманого прибутку за окремими напрямками його використання.

Виклад основного матеріалу. За роки трансформації економіки машинобудівний комплекс країни зазнав тривалої руйнівної кризи, реформування відносин власності, структурних деформацій і вийшов на шлях адаптації до умов ринкової кон'юнктури та освоєння нових промислових ринків.

На машинобудування припадає найбільша частка інвестицій серед інших галузей. Їхній щорічний обсяг становить близько 150 млрд. грн. У 2011 році порівняно з 2009–м прибутковість галузі збільшилася на 3,05 млрд. грн. (77%)

[1]. Протягом 2009–2011 років рентабельність галузі в середньому становить 6% [2].

Позитивна динаміка розвитку машинобудування, що тривала з початку 2010 року, визначилася збільшенням обсягів експорту продукції за всіма основними товарними підгрупами. В перспективі передбачається значне нарощення виробничих потужностей та орієнтованість галузі на експорт. Станом на 2011 рік машинобудування є єдиною галуззю, де рівень виробництва вже досяг рівня кінця 2007 року.

Що стосується механізму управління формуванням прибутку від реалізації товарів (робіт, послуг), то він будується на тісному взаємозв'язку цього показника з показниками обсягу товарообігу, доходів і витрат обігу машинобудівного підприємства.

Для досягнення або відновлення прибутковості на сучасному етапі потрібно: зберегти досягнуті обсяги виробництва і реалізації продукції; прискорити оборотність активів; знизити заборгованість.

Прибутковість діяльності машинобудівного підприємства оцінюється показниками рентабельності. Так, за період з 2001 по 2010 рік спостерігається найменша рентабельність промислових підприємств і машинобудування, яка була 2002 року. В останні 2010–2012 роки вона дещо зросла (за винятком кризового 2009 року), але є ще недостатньою для швидкого розвитку підприємств. Слід також відмітити, що підприємства промисловості і підприємства машинобудування мають схожі тенденції зміни показника рентабельності операційної діяльності (спади і підвищення показника проходять приблизно в одні часові інтервали) [3].

Досягати збільшення прибутковості з метою забезпечення постійної платоспроможності машинобудівного підприємства пропонуємо через:

1) зростання обсягу виробництва і реалізації продукції: для цього потрібно повністю завантажувати устаткування, максимально використовувати виробничу потужність підприємства; виходити на нові ринки збуту, укладати угоди з новими торговельними партнерами;

2) скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукцію:

- скорочення змінних витрат: проведення переговорів із постачальниками сировини, матеріалів на предмет зменшення їхньої загальної вартості через систему знижок на оплату; отримання товарних кредитів, відстрочення платежів;
- скорочення постійних витрат: у період кризи для отримання швидкого ефекту від антикризових заходів згортаються маркетингові програми, дослідницькі розробки, адміністративні витрати. Також потрібно провести аналіз методів нарахування амортизації й обрати оптимальний метод з урахуванням складних умов функціонування;

3) підвищення цін: слід урахувати платоспроможність покупців, попит на продукцію, тобто відносну еластичність попиту на продукцію за ціною.

Для того щоб постійно забезпечувати зростання прибутковості, потрібно шукати невикористані можливості її збіль-

шення, тобто резерви зростання прибутку. Резерви виявляються на стадіях планування та безпосереднього виробництва і реалізації продукції.

Прибутковість та дохідність підприємства є одним із найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства. Вони визначають мету підприємницької діяльності.

Підприємці намагаються збільшувати прибуток підприємства. Адже саме прибуток змушує підприємця здійснювати нововведення, які ведуть до зниження витрат виробництва, поліпшення якості продукції, а нововведення стимулюють інвестиції, запровадження нової техніки і технологій. Тому підприємці створюють певні плани щодо максимізації прибутку.

Планування прибутку здійснюється роздільно по всіх видах діяльності підприємства. У процесі планування прибутку враховуються усі фактори, що можуть впливати на фінансові результати.

В умовах стабільних цін і можливості прогнозування умов господарювання плани по прибутку, як правило, розробляються на рік. Підприємства можуть також складати плани по прибутку на квартал.

Об'єктом планування є елементи валового і чистого прибутку. При цьому особливе значення має планування прибутку від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг.

Планування прибутку підприємствами в Україні базується на новій схемі його формування за окремими елементами, визначеними новим законодавством про оподаткування прибутку.

На практиці застосовуються різні методи планування прибутку. Найбільш розповсюдженим є метод прямого рахунка.

При прямому рахунку планований прибуток на продукцію, що підлягає реалізації в майбутньому періоді, визначається як різниця між планованим вибором від реалізації продукції в діючих цінах (без податку на додаткову вартість, акцизів, торгових і збутових знижок) і повною собівартістю продукції, реалізованої в майбутньому періоді. Цей метод розрахунку найбільш ефективний при випуску невеликого асортименту продукції.

Метод прямого рахунка використовується при обґрунтуванні створення нового чи розширеного діючого підприємства або при здійсненні якого-небудь проекту. Різновидом методу прямого рахунка є метод поасортиментного планування прибутку (тобто визначення прибутку по кожній асортиментній групі).

Перевагою методу прямого рахунка є його простота. Однак його доцільно використовувати при плануванні прибутку на короткостроковий період.

Для складання плану прибутку використовуються й інші методи, наприклад аналіз перекриття ліміту рентабельності, прогноз рентабельності, аналіз перекриття ліквідності, а також інші аналітичні методи.

Аналіз ліміту рентабельності дозволяє оцінити взаємозв'язок планового прибутку й еластичності підприємства стосовно коливань величини витрат при обороті капіталу. Зазвичай будується система графіків, що показують цю залежність.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оцінка фінансових результатів підприємств України до оподаткування за видами промислової діяльності за 2012 рік, тис. грн.

Показники	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Промисловість	621686,3	61,2	1141914,8	38,8	520228,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-14058,8	61,8	4902,3	38,2	18961,1
Переробна промисловість	615230,8	61,8	1027453,0	38,2	412222,2
машинобудування	-76738,5	62,7	180859,7	37,3	257598,2
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	2092,0	75,0	2171,0	25,0	79,0
виробництво електричного устаткування	1726,8	80,8	3745,9	19,2	2019,1
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	56792,5	70,0	116144,4	30,0	59351,9
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	-137349,8	46,8	58798,4	53,2	196148,2
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	30846,4	63,4	40361,3	36,6	9514,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	50613,0	34,5	105480,8	65,5	54867,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-30098,7	63,0	4078,7	37,0	34177,4

Джерело: [5].

Важливе місце має розрив, що існує між мінімальним оборотом, необхідним для покриття витрат, і запланованим оборотом. Саме ця різниця характеризує ступінь свободи підприємства в плануванні обороту капіталу.

Аналіз перекриття ліквідності заснований на співвідношенні витрат підприємства, що є грошовими витратами, і амортизацією. У цьому випадку визначається мінімальна величина обороту капіталу, необхідна для збереження ліквідності підприємства.

Аналітичний метод планування прибутку заснований на побудові багатфакторних моделей. Він враховує вплив різних факторів на результати діяльності підприємства.

Важливо відмітити те, що прибуток стимулює робітників виробляти більше продукції, а роботодавців витрачати ресурси раціонально. Підприємство може забезпечити собі стійке фінансове становище та можливість внутрішнього інвестування, якщо при здійсненні господарської діяльності буде враховувати фактори, що впливають на прибуток. Також у нього появляться можливості для інноваційного характеру [4].

Але не всі підприємства є прибутковими, майже половина усіх підприємств отримує збиток. Загалом відношення підприємств, які отримали прибуток і збиток (у % до загальної кількості підприємств 2009 року) становить 58,7/41,3%.

У 2012 році питома вага підприємств, які одержали прибуток склала 61,2%, у тому числі як по переробній промисловості – 61,8%, а по підприємствам машинобудування – 62,7%, що є свідченням вищої ефективності діяльності на даних підприємствах. По підприємствах машинобудування галузі виробництва електричного устаткування питома вага ефективно працюючих підприємств склала 80,8%, а по під-

приємствам з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань – 70,0% (див. табл.).

Найприбутковішими у 2009 році були сільське господарство, мисливство, лісове господарство (80,2%), освіта (73,8%), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (67,6%); найзбитковішими були торгівля автомобілями та мотоциклами, їх технічне обслуговування та ремонт (59,7%), будівництво (52,7%), надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту (51,5%).

Найбільш прибутковою компанією України названо «Київстар», найбільш доходною компанією 2012 року став НАК «Нафтогаз України». «Київстар» за перше півріччя заробив 2,1 млрд грн., при цьому чистий дохід компанії становив 5,7 млрд грн. [5].

Сумарний дохід підприємств, що увійшли до першої сотні, за підсумками першого півріччя 2012 року досяг 334 млрд грн. Це 85,5% від номінального ВВП України за цей період [6].

Прибутковість підприємства є не лише гарантом фінансової стійкості та платоспроможності підприємств, а й у певній мірі забезпечує додаткову матеріальну винагороду їх праці та задоволення ряду їх соціальних потреб, а це, своєю чергою, стимулює працівників до якісного виконання своїх обов'язків.

Висновки

Отже, управління фінансовими результатами підприємств необхідно розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності будь-якої виробничо-господарської діяльності. Від цього залежить поліпшення позицій підприємства в конкурентній боротьбі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток. Система управління фінансовими результатами підприємства може вважатися досить

ефективною лише в тому разі, коли вона забезпечуватиме активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства, їхнє фінансового оздоровлення, виведення роботи підприємства на якісно новий рівень, запровадження політики диверсифікації продукції та сфер діяльності, розширення асортименту й номенклатури продукції, його стійку позицію на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Індекси промислової продукції 2011 // Веб-сторінка Державного комітету статистики [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Індекси цін виробників промислової продукції 2011 (до попереднього року) [Електрон. ресурс] // Ціни і тарифи. Державний ко-

мітет статистики. – 22.02.2011. – Режим доступу: сайт <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Індекси промислової продукції 2012 // Веб-сторінка Державного комітету статистики [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Экономический анализ: Учебн. пособие / М.А. Болюх, В.З. Бучевский, М.И. Горбатов и др.; под ред. М.Г. Чумаченко – К.: КНЭУ, 2003. – 352 с.

5. Індекси промислової продукції 2012 // Веб-сторінка Державного комітету статистики [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2001–2009 роки // веб-сторінка Державного комітету статистики [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 658.15:336.58

Т.Е. БЕЛЯЛОВ,
к.е.н., доцент кафедри «Фінанси», Київський національний університет технологій та дизайну,
Т.І. ГАРКАВА,
студент, Київський національний університет технологій та дизайну

Удосконалення фінансового механізму управління прибутком

У статті розглянуто питання, що висвітлюють сутність фінансового механізму, визначено функції, які реалізує даний механізм задля забезпечення ефективного використання наявних на підприємстві фінансових ресурсів, визначено основні чинники та методи, що впливають на процес управління та формування прибутку підприємства

Ключові слова: прибуток підприємств, фінансові ресурси, виробничі витрати.

В статье рассмотрены вопросы, освещающие суть финансового механизма, определены функции, которые реализуют данный механизм ради обеспечения эффективного использования имеющихся на предприятии финансовых ресурсов, определены основные факторы и методы, влияющие на процесс управления и формирования прибыли предприятия.

Ключевые слова: прибыль предприятий, финансовые ресурсы, производственные расходы.

The article is about the questions that illuminate the nature of the financial mechanism defined function that implements this mechanism to ensure efficient use of available financial resources of the company, the main factors and practices that affect the management and shaping profits.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкових відносин потребує від підприємств раціонального і економічно обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності, визначення фінансової і виробничої політики, аналізу й оцінки їх прибутковості.

Підсумковим показником, результатом фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання є прибуток, максимізація якого є головною метою підприємства в ринкових умовах, умовах самооплатності і самофінансування.

В умовах ринкової економіки прибуток стає найважливішим оціночним показником діяльності підприємства, джерелом матеріального добробуту самого підприємства та його працівників, держави в цілому.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства, чим зумовлюється необхідність і практичне значення систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану.

Становлення ринкових відносин вимагає вдосконалення практики управління всіма видами витрат з урахуванням особливостей перехідного до ринкової економіки періоду і міжнародного досвіду, що дозволить фірмі вижити в конкурентній боротьбі, максимізувати прибуток і мінімізувати витрати, забезпечити рентабельну діяльність підприємства.

Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежать від того, як підприємство вирішить питання зниження собівартості продукції. Зниження витрат є одним з головних завдань керівництва будь-якого підприємства.